

Emilia Kuligowska*

Zielona Góra

Usprawnianie muzyczne małych dzieci - metoda Edwina E. Gordona

Improving musical skills of small children - Edwin E. Gordon's method

Wstęp

Koncepcja umuzykalniania niemowląt i małych dzieci, opracowana przez profesora Edwina Eliasa Gordona, jest coraz chętniej wykorzystywana w Polsce. Ośrodki, w których regularnie odbywają się *zajęcia gordonowskie*¹, mieszczą się w Bydgoszczy, Warszawie, Lublinie, Poznaniu i Krakowie. Ich charakterystyczną cechą jest zachęcanie dzieci do muzykowania poprzez interakcje z prowadzącym i innymi uczestnikami oparte na śpiewie i ruchu. Wprowadzając dziecko „w aktywne uczestnictwo artystyczne, rozbudzamy w nim twórczą postawę wobec siebie i innych. Uczymy pokonywania trudności w sferze psychiczno-fizyczno-duchowej”². Dlatego poza wymiarem edukacyjnym *zajęcia gordonowskie* mogą spełniać funkcję terapeutyczną. Poprzez pracę z dźwiękiem, rytmem, melodią czy harmonią, zostaje nawiązana komunikacja oraz

* doktorantka, Uniwersytet Zielonogórski, Wydział Pedagogiki, Psychologii i Socjologii; Przedszkole nr 3

¹ Zajęcia gordonowskie - charakterystyczny sposób organizacji zajęć umuzykalniających oparty na teorii Edwina E. Gordona; zagadnienie omówiono szerzej w dalszej części artykułu.

² L. Kataryńczuk-Mania, *Wstęp [w:] Metody i formy terapii sztuką*, L. Kataryńczuk-Mania (red.), Zielona Góra: Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, 2005, s. 5.

wyzwalane jest zaangażowanie emocjonalne, fizyczne, intelektualne i poznawcze jednostki w celu „rozwoju wewnętrznego potencjału oraz rozwoju lub odbudowy funkcji jednostki tak, by mogła osiągnąć lepszą integrację intra i interpersonalną, w konsekwencji lepszą jakość życia”³. Zajęcia prowadzone zgodnie z teorią uczenia się muzyki opracowaną przez Edwiana E. Gordona, wprowadzają dzieci do świata kultury muzycznej w taki sposób, by mogły w przyszłości stać się świadomymi jej odbiorcami i twórcami.

Edwin Elias Gordon. Teoria uczenia się muzyki

Edwin Elias Gordon żył w latach 1927-2015. Dał się poznać jako pedagog, wykładowca, psycholog muzyki, naukowiec oraz muzyk jazzowy grający na kontrabasie w zespole, który prowadził Gene Krupa. Pracę pedagogiczną i naukową rozpoczął na Uniwersytecie Iowa, gdzie został głównym redaktorem „Studies in the Psychology of Music”. W 1958 roku uzyskał stopień doktora. Pracował w Uniwersytecie New York w Buffalo, w latach 1979–1995 był związany z Uniwersytetem Temple w Filadelfii, gdzie jako profesor objął Katedrę Badań Muzyczno-Edukacyjnych im. Carla E. Seashore. Autor wielu książek, artykułów oraz testów zdolności muzycznych.

Główne założenia gordonowskiej teorii odnoszą się do pojęcia audiacji, która jest rozumiana jako „zdolność do słyszenia i rozumienia muzyki bez fizycznie obecnego brzmienia”⁴. Dla muzyki audiacja jest tym, czym myślenie dla mowy, jest „procesem, który wywołuje rozumienie, a nie naśladowanie jako takie - nie”⁵. Audiacja wymaga od ucznia „bardziej złożonej aktywności umysłu niż tylko percepcja. Wymaga ona przede

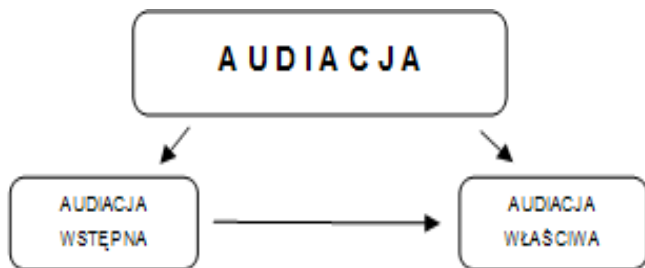
³ W. Szulc, *Muzykoterapia jako przedmiot badań i edukacji*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2005, s. 16.

⁴ B. Pazur, *Nauka improwizacji muzycznej wg teorii uczenia się muzyki E. E. Gordona na materiale polskich piosenek dziecięcych, ludowych i popularnych*, Lublin 2012, s. 118.; por.: E. Zwolińska, M. Gawryłkiewicz, *Podstawa programowa nauczania muzyki według Teorii uczenia się muzyki Edwina Eliasa Gordona*, Bydgoszcz: Wydawnictwo Kreska 2007, s. 65.; E. E. Gordon, *Sekwencje uczenia się w muzyce*, s. 481.

⁵ E. E. Gordon, *Umuzycznianie niemowląt i małych dzieci*, Kraków 1997, s. 25.

wszystkim nabywania trwałych kompetencji audiacyjnych na poziomach różnicowania i wnioskowania. Audiujemy tylko wtedy, gdy możemy przywołać i zrozumieć to, co wcześniej spostrzegliśmy, odczuliśmy i ostatecznie rozróżniliśmy⁶. Gordonowska teoria przedstawia rozwój myślenia jako „proces stopniowego umysłowego dojrzewania, ujmując go w kolejnych stadiach i opiera się na pojęciu interakcji między czynnikami biologicznymi a doświadczeniem”⁷.

Wyróżniono dwa etapy audiacji – wstępną i właściwą. Bez względu na swój wiek, każdy rozpoczyna własną „muzyczną drogę” od audiacji wstępnej, w której wyodrębniono trzy typy: inkulturację (akulturację), imitację i asymilację⁸. Dziecko otaczane muzyką od urodzenia, nieformalnie kierowane przez rodziców i najbliższe otoczenie, doświadcza audiacji wstępnej w domu. Formalne kierowanie rozwojem muzycznym odbywa się podczas zajęć umuzykalniających.

Rysunek 1. Etapy audiacji (oprac. własne)

⁶ E. E. Gordon, *Sekwencje uczenia się w muzyce. Umiejętności, zawartości i motywy*, tłum. A. Zielińska-Croom, E. Klimas-Kuchtowa, Bydgoszcz: WSP Bydgoszcz 1999, s. 127-129.

⁷ E. Zwolińska, M. Gawryłkiewicz, *Podstawa programowa nauczania muzyki według Teorii uczenia się muzyki Edwina E. Gordona*, Bydgoszcz: Wydawnictwo Kreska, 2007, s. 9.

⁸ Szerzej w: E. E. Gordon, *Umuzykalnianie niemowląt i małych dzieci*, Kraków 1997; *Podręcznik do kierowania edukacją muzyczną małego dziecka według teorii uczenia się muzyki Edwina E. Gordona*, J. Garyłkiewicz, M. Gawryłkiewicz (red.), Kraków: Impuls, 2010.

Udowodniono, że audiacja jest podstawą dla rozwoju zdolności muzycznych oraz środkiem, przez który dziecko zdobywa osiągnięcia muzyczne⁹. Profesor Gordon, który opracował teorię uzdolnień muzycznych twierdził, że u dziecka, które nie skończyło jeszcze dziewięciu lat, zdolności są wynikiem wrodzonego potencjału i wczesnych oddziaływań środowiskowych¹⁰. Wyróżnił zdolności rozwijające się i ustabilizowane. Krytycznym dla ich rozwoju jest okres od urodzenia do osiągnięcia przez dziecko 3 roku życia¹¹.

Istotnym elementem w uczeniu się muzyki jest ruch, ponieważ jest „sposobem w jaki ciało pokazuje, że rozumiemy kontekst metryczny”¹². Swoje założenia z nim związane, Gordon oparł o dorobek Rudolafa Labana¹³. Za szczególnie ważne i istotne uznał odczuwanie przestrzeni, czasu, ciężaru i przepływu (flow). Według Rudolfa Labana fundamentalne znaczenie dla rozwoju człowieka ma spontaniczny, dowolny, improwizowany ruch płynący z ciała, co rodzi zaufanie do samego siebie i daje poczucie bezpieczeństwa w dzieleniu przestrzeni z innymi¹⁴.

Teoria uczenia się muzyki „wytycza kolejność, w jakiej powinniśmy się uczyć muzyki, aby osiągnąć pełne jej zrozumienie”¹⁵. Sekwencyjny

⁹ E. E. Gordon, *Umuzycznianie niemowląt i małych dzieci*, Kraków 1997, s. 22.

¹⁰ Ibidem, s. 14.

¹¹ Wiek chronologiczny nie jest wiekiem muzycznym, Gordon podaje umowne granice.

¹² E. A. Zwolińska, *Znaczenie ruchu w teorii i koncepcji E. E. Gordona (z wykładów prof. E. E. Gordona w Polsce)*, „Wychowanie Muzyczne w Szkole” 2004, nr 3, s. 129.

¹³ Uzasadnienie znaczenia ruchu tożsamego z koncepcją R. Labana i E. Jaquesie-Dalcroza, omówiono [w:] *Podstawy uczenia się muzyki według Edwina Eliasa Gordona*, E. Zwolińska (red.), Bydgoszcz 2000, s. 231-239.; E. Kubik, *Dowodem życia człowieka jest ruch* [w:] *Podręcznik do kierowania edukacją muzyczną małego dziecka według teorii uczenia się muzyki Edwina E. Gordona*, J. Garytkiewicz, M. Gawrytkiewicz (red.), Kraków 2010, s. 13-17.

¹⁴ E. Kubik, *Dowodem życia człowieka jest ruch* [w:] *Podręcznik do kierowania edukacją muzyczną małego dziecka według teorii uczenia się muzyki Edwina E. Gordona*, J. Garytkiewicz, M. Gawrytkiewicz (red.), Kraków 2010, s. 13.

¹⁵ M. Kołodziejki, *Koncepcja Edwina E. Gordona w powszechnej edukacji muzycznej*, Płock 2008, s. 30.

charakter zakłada, że występujące po sobie stadia determinują się wzajemnie. Dzieje się tak „dzięki stopniowemu wzrastaniu poziomu rozumienia tonalności, metryczności i ruchów własnego ciała, co pozwala na rozwijanie się zachowań kreatywnych, umiejętności czytania i pisanie tekstu muzycznego oraz improwizowania na materiale muzycznym”¹⁶.

Cała teoria została opracowana na podstawie ponad 40-letnich badań i obserwacji dzieci i dorosłych na różnych etapach rozwoju muzycznego.

Podstawa programowa nauczania muzyki

W oparciu o gordonowską teorię, Ewa A. Zwolińska i Mirosława M. Gawryłkiewicz opracowały *Podstawę programową nauczania muzyki według teorii uczenia się muzyki Edwiana E. Gordona*. Książka zawiera opis sześciu etapów edukacji muzycznej od urodzenia do trzeciej klasy liceum. Autorki opracowały podstawę programową dla przedmiotu muzyka. W programie nauczania wyróżniono etapy odpowiadające odpowiednio: **I** - 0-3. roku życia; **II** - 3-5. roku życia; **III** - klasy 0-III; **IV** - klasy IV-VI; **V** - I-III klasa gimnazjum; **VI** - I-III klasa liceum.

Pierwszy etap odpowiada edukacji niemowląt i małych dzieci. Celem kształcenia jest wprowadzenie w kulturę muzyczną poprzez: słuchanie materiału zróżnicowanego tonalnie i rytmicznie, wykonywanego głosem na żywo, w połączeniu z ruchem; gromadzenie muzycznego słownika słuchowego; wywoływanie u dzieci jakichkolwiek reakcji na prezentowane dźwięki; realizację stadiów audiacji wstępnej; wykształcenie gotowości do audiowania słuchanych melodii¹⁷.

W podstawie programowej zostały wyszczególnione następujące treści:

1. W zakresie czynnościowo–praktycznym:

Słuchanie:

- struktur dźwiękowych generowanych głosem,

¹⁶ E. A. Zwolińska, *Znaczenie ruchu w teorii i koncepcji E. E. Gordona (z wykładów prof. E. E. Gordona w Polsce)*, „Wychowanie Muzyczne w Szkole” 2004, nr 3, s. 125.

¹⁷ E.A. Zwolińska, M. M. Gawryłkiewicz, *Podstawa programowa nauczania muzyki według teorii uczenia się muzyki Edwina E. Gordona*, Bydgoszcz: Wydawnictwo Kreska, 2007, s. 15.

- struktur tonalnych i rytmicznych,
- utworów muzycznych (zamknięta forma muzyczna trwająca do 3 minut).

Odtwarzanie:

- głosem śpiewanek,
- śpiewanie piosenek w połączeniu ze swobodnym ruchem,
- recytowanie rytmiczek w połączeniu ze swobodnym ruchem uwzględniającym ciężar, przestrzeń, przepływ i czas,
- „granie” na muzycznych zabawkach.

Tworzenie:

- swobodnego improwizowanego ruchu w trakcie słuchania słuchanie śpiewanek, rytmiczek i utworów muzycznych.

2. W zakresie kształtowania wyobrażeń muzycznych (znaków):**Dźwięk:**

- poczucie tonalne w różnych skalach w celu eksponowania skali molowej i durowej jako podstawy systemu funkcyjnego,
- poczucie tonalne w tonalnościach durowych i molowych z dźwiękami centralnymi.

Rytm:

- poczucie rytmu w różnych metrach w celu eksponowania metrum dwudzielnego i trójdzielonego.

Brzmienie:

- głosu, instrumentu poprzez słuchanie instrumentalnych wersji piosenek¹⁸.

W podstawie określono również wzory-standardy wymagań w zakresie muzycznych umiejętności praktycznych dla poszczególnych etapów. Wzory odpowiadające pierwszemu etapowi są następujące:

- reakcje świadczące o zainteresowaniu muzyką: kontakt wzrokowy z osobą śpiewającą, reakcje ruchowe, ekspresja głosowa,
- paplanina muzyczna¹⁹,

¹⁸ E. Zwolińska, M. Gawryłkiewicz, *Podstawa programowa nauczania muzyki według Teorii uczenia się muzyki Edwina E. Gordona*, Bydgoszcz: Wydawnictwo Kreska, 2007, s. 15-16.

¹⁹ **Paplanina muzyczna** – dźwięki muzyczne wydawane przez małe

- wskazywanie dźwięku centralnego,
- rozpoznawanie poznanych utworów muzycznych²⁰.

Terapeutyczny wymiar zajęć muzycznych dla najmłodszych

Wprowadzanie dzieci do świata dźwięków rozpoczyna się w okresie prenatalnym. Do łona matki docierają różnorodne brzmienia wydawane przez wnętrze organizmu (bicie serca, praca innych narządów) oraz dźwięki pochodzenia zewnętrznego: muzyczne i niemuzyczne. Muzyka jako forma komunikacji jest „jedną z możliwych form interakcji, jest emocjonalnym sposobem komunikowania się, kontaktu możliwego nawet z głuchymi. Aktywne uprawianie muzyki umożliwia wgląd w siebie oraz pomaga na nowo określić swoją tożsamość”²¹.

Wyróżniono dwie formy muzykoterapii: aktywną i pasywną²². Zajęcia gordonowskie łączą je ze sobą, ponieważ obejmują różne improwizacje dźwiękowe i aktywizują uczestnika do interakcji muzycznych oraz pasywną, ponieważ dziecko otaczane jest śpiewem oraz muzyką na wysokim poziomie wykonawczym. Dziecko z rodzicem zaangażowane jest emocjonalnie w zajęcia. Trening działań kreatywnych zapewniany jest przez różnego typu aktywności: percepcję, reprodukcję, improwizację.

Lidia Kataryńczuk-Mania podkreśla, że „muzykoterapię w edukacji muzycznej można wykorzystać w każdej z jej form aktywności:

- śpiewie i ćwiczeniach mowy,
- grze na instrumentach,
- ruchu przy muzyce,
- słuchaniu muzyki i tworzeniu muzyki”²³.

dziecko przed wykształceniem się u niego poczucia subiektywnej tonalności i subiektywnego metrum, jest tym dla muzyki czym paplanina językowa dla mowy.

²⁰ E. Zwolińska, M. Gawryłkiewicz, *Podstawa programowa...*, op.cit., s. 16.

²¹ W. Szulc, *Sztuka w służbie medycynie*, Poznań: Wydawnictwo Akademii Medycznej im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu, 2001, s. 117.

²² L. Kataryńczuk-Mania, *Możliwości wykorzystania muzykoterapii w edukacji muzycznej* [w:] *Wybrane elementy terapii w procesie edukacji artystycznej*, L. Kataryńczuk-Mania (red.), Zielona Góra: Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, 2002, s. 21.

²³ Ibidem, s. 22.

Zajęcia gordonowskie dla niemowląt i małych dzieci prowadzone są przy wykorzystaniu przez instruktorów głosu, który traktowany jest jak instrument i wymaga od prowadzącego umiejętności prawidłowego posługiwania się nim. W zajęciach aktywnie uczestniczą również rodzice.

Dzieci w najmłodszych grupach 0-18 miesiąca życia nie posługują się jeszcze mową. Sylaby neutralne, na których oparte są śpiewanki i rytmiczanki (ba, da, du) często są pierwszymi, które wypowiadają dzieci. Daje to poczucie zadowolenia z pierwszych prób nawiązania komunikacji. Dzieci w grupach starszych od 18. miesiąca życia do 3. roku zachęcane są do badania własnego głosu, eksperymentowania z nim na bazie sylab, które są dla nich dostępne pod względem wykonawczym. Dodatkowo tego typu ćwiczenia usprawniają aparat artykulacyjny oraz koordynację artykulacji i oddechu. Podczas śpiewu dziecko kształtuje swoją postawę estetyczną, a radość płynąca z muzykowania wpływa na wzmożoną aktywność.

Ruch podczas zajęć opiera się na płynnym wskazywaniu mocnych części taktu. Obrazowo i szczegółowo zostały opisane przykładowe rytmiczanki w *Podręczniku do kierowania edukacją muzyczną małego dziecka według teorii uczenia się muzyki Edwina E. Gordona* pod redakcją Jolanty i Miłosza Gawryłkiewiczów, z uwzględnieniem etapów rozwojowych dziecka oraz typów audiacji wstępnej. Poniżej przedstawiono przykładową rytmiczankę z opisem ruchu dla etapu inkulturacji (akulturacji).

Rytmiczanka: Um cia cia

Muzyka i opis: Jolanta Gawryłkiewicz

Zawartość muzyczna: metrum trójdzielne

Zawartość ruchowa: płynny ruch z pulsacją

Warunki do realizacji: przestrzeń do swobodnego poruszania się

Um cia cia

Jolanta Gawryłkiewicz

$\text{♩} = 56$

um cia cia um cia cia um cia cia bum um cia cia um cia cia um cia cia bum

Akulturacja (inkulturacja)

Wykonuj rytmiczkę używając wskazanych sylab. Demonstruj płynny ruch, wykorzystując ramiona: ruch do przodu, ruch do tyłu (zmiana na makrobity) oraz nogi (do przodu, do tyłu z przenoszeniem ciężaru ciała). Naucz rodziców i współprowadzącego całego układu rytmicznego, na którym ty będziesz mógł zbudować własną improwizację. Następnie wykonaj motywy rytmiczne bez echa ze strony rodziców. Nieprzerwanie realizuj ruch wprowadzony na początku rytmiczki i poproś rodziców, by nie zapominali o płynnym poruszaniu..."²⁴.

Autorzy podręcznika podkreślają, że jego zawartość stanowi bazę do tworzenia własnych materiałów metodycznych. Nauczyciel/instruktor nie powinien powielać przykładów omówionych w książce. Bardzo ważna jest umiejętność improwizacji u prowadzących zajęcia gordonowskie. Podręcznik stanowi podstawę do twórczych działań podczas zajęć.

Zajęcia umuzykalniające dla najmłodszych

Zgodnie z założeniami teorii Gordona, duże znaczenie dla rozwoju zdolności muzycznych ma względnie szybkie rozpoczęcie inkulturacji (akulturacji)²⁵. Zaleca się również prowadzenie zajęć z kobietami w ciąży. Udowodniono, że okres prenatalny nie pozostaje bez znaczenia dla rozwoju muzycznego. Płód jest wrażliwy na dźwięk przez cały ostatni trymestr. Oddziaływanie wzbogaconego środowiska dźwiękowego pobudza miejscowy wzrost dendrytów i modyfikuje reaktywność centralnych połączeń słuchowych²⁶.

²⁴ J. Gawrytkiewicz, *Um cia cia [w:] Podręcznik do kierowania edukacją muzyczną małego dziecka według teorii uczenia się muzyki Edwina E. Gordona*, J. Gąrytkiewicz, M. Gawrytkiewicz (red.), Kraków 2010, s. 86.

²⁵ Akulturacja - pojęcie funkcjonuje w literaturze również jako inkulturacja. Jest to pierwszy etap audiacji wstępnej od urodzenia do 2-4 roku życia.

²⁶ J. P. Lecanuet, *Prenatal Auditory Experience [w:] Musical Beginnings*, I. Deliege, J. Sloboda (red.), Oxford: Oxford University Press 1996, za: J. Gawrytkiewicz, M. Garwrytkiewicz, *Dlaczego warto uczyć się muzyki już od okresu prenatalnego [w:] Podręcznik do kierowania edukacją muzyczną małego dziecka według teorii uczenia się muzyki Edwina E. Gordona*, J. Gąrytkiewicz, M. Gawrytkiewicz (red.), Kraków 2010, s. 12.

Gordon w swojej teorii porównuje uczenie się muzyki do uczenia się języka, jednak podkreśla, że „muzyka jest literaturą, a nie językiem”²⁷. Pierwszy etap wprowadzania dziecka w kulturę muzyczną obejmuje trzy typy audiacji wstępnej: inkulturację (akulturację), imitację i asymilację, które odpowiadają chronologicznemu wiekowi w przedziale: od okresu narodzin do szóstego roku życia.

Profesor podkreślał, że ważny jest okres do 18 miesiąca życia, ponieważ w tym czasie dziecko zapoznaje się ze swoistym słownikiem muzyki, który stanowi podstawę do rozwoju pierwszych wypowiedzi muzycznych²⁸. Inkulturację można rozpocząć na każdym etapie życia, jednak z wiekiem maleją możliwości człowieka do rozwoju zdolności muzycznych.

Dla kobiet w ciąży oraz dzieci do 3. roku życia Gordon proponuje organizację zajęć, które w naturalny sposób wprowadzają dziecko do świata muzyki. Ważne są odpowiednie oddziaływania na każdym z etapów audiacji. W okresie od 0-3 roku życia zaproponowano nieformalny i nieustrukturyzowany sposób kierowania rozwojem muzycznym, w którym rodzice nie planują w sposób szczegółowy tego, co będą śpiewać, mówić czy rytmizować.

Optymalnym rozwiązaniem są zajęcia odbywające się regularnie raz w tygodniu, które są również okazją do spotkań z dziećmi w podobnym wieku.

Przeznaczone są one dla dzieci i rodziców w grupach nie większych niż 12 dzieci. Sala, w której są prowadzone powinna mieć ok. 50 m². Ściany oraz wykładzina/dywan powinny być jednobarwne, bez dekoracji. Pomoce dydaktyczne dobrze by były zgromadzone w jednym miejscu, niedostępnym dla dzieci.

Proponuje się, żeby spotkania trwały ok. 1 godziny zegarowej, z czego pierwsze 15 minut przeznaczone jest na oswojenie się dzieci z innymi uczestnikami i pomieszczeniem. Zaleca się, żeby dzieci w tym czasie mogły korzystać z zabawek, które na czas zajęć są wnoszone z sali, np.: bujaków, trampolin, piłek, tuneli. Jest to odpowiedni czas,

²⁷ E. E. Gordon, *Umuzycznianie niemowląt i małych dzieci*, Kraków: Wydawnictwo „Zamiast Korepetycji”, 1997, s. 8.

²⁸ B. Bonna, *Sekwencje w procesie uczenia się muzyki [w:] Nowe koncepcje w edukacji muzycznej*, A. Michalski (red.), Bydgoszcz: UKW, 2002, s. 15.

żeby tłem do zabaw była muzyka na wysokim poziomie artystycznym odtwarzana na możliwie jak najlepszym sprzęcie, np. standardy jazzowe, publikacje PTEEG²⁹.

Zajęcia właściwe powinny trwać ok. 30 minut. Ze względu na to, że dzieci w tym wieku (0-3 lata) nie są w stanie zbyt długo utrzymać koncentracji, powinna je charakteryzować zmienność i różnorodność metryczna oraz tonalna. Gordon w swojej teorii zwraca uwagę, że człowiek nie jest w stanie nauczyć się jednocześnie dwóch rzeczy, dlatego proponuje rozdzielenie rytmu i melodii na tym etapie edukacji. Podczas zajęć część rytmiczna i melodyczna powinny następować po sobie. Dodatkowo zaleca, żeby ucząc muzyki skupić się na melodii i rytmie, a nie na piosenkach ze słowami, ponieważ dzieci w naturalny sposób koncentrują się na słowie, co odciąga ich uwagę od muzycznych treści. Zaleca wykonywanie melodii i rytmów używając sylab neutralnych: ba, pa, la, da³⁰. Dla dzieci znajdujących się na etapie audiacji wstępnej zaleca inkulturację w oparciu o śpiewanki i rytmiczanki.

Śpiewanki są to „piosenki bez słów”, krótkie frazy melodyczne śpiewane przy pomocy sylab neutralnych. Ich istotą jest linia melodyczna, która w audiacji wstępnej, ze względu na kształtującą się skalę głosu dziecka, powinna początkowo zawierać się w zakresie kwinty, seksty ($d^1 - a^1, h^1$), później w zakresie $c^1 - d^2$ ³¹. Przed wykonaniem śpiewanki należy zaprezentować skalę lub tonalność, w jakiej będzie wykonana.

Przykładowa śpiewanka w metrum zwykłym trójdzielnym w skali miksolidyjskiej autorstwa Jolanty Gawryłkiewicz:

²⁹ Oferta publikacji muzycznych dostępna na stronie internetowej Polskiego Towarzystwa Edwina Eliaza Gordona, www.pteeeg.org.

³⁰ Informacje pochodzą z notatek własnych z kursu: *Improwizuję czyli Audiuję*, Bydgoszcz 2011/2012.

³¹ *Podręcznik do kierowania edukacją muzyczną małego dziecka według teorii uczenia się muzyki E. E. Gordona*, J. Gawryłkiewicz, M. Gawryłkiewicz (red.), Kraków 2010, s. 10.

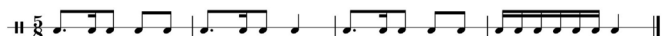
Uśmiechnięte buzie

Źródło: *Podręcznik do kierowania edukacją muzyczną małego dziecka według teorii uczenia się muzyki E. E. Gordona*, J. Gawrytkiewicz, M. Gawrytkiewicz (red.), Kraków 2010, s. 67.

We wspomnianym podręczniku, znajdują się rytmiczne oraz melodyczne przykłady z opisem pracy z nimi. Od instruktorów zajęć gordonowskich wymaga się umiejętności improwizacji w skalach: durowej, molowej, modalnych oraz w metrum prostym i złożonym. Podczas zajęć nie należy wykonywać śpiewanek opartych na pentatonice, ponieważ nie sugerują one dźwięku centralnego i mogą zakończyć się na każdym z dźwięków. Należy pamiętać o sposobie śpiewu, ma on być pozbawiony vibrata. Wskazane jest, żeby dwie osoby prowadziły zajęcia, co pozwala na realizację śpiewanek w dwugłosie.

Przykładowa rytmicznaka (krótka fraza rytmiczna w metrum prostym lub złożonym, recytowana w ruchu przy pomocy sylab neutralnych), autorstwa E. E. Gordona:

Źródło: *Podstawy teorii uczenia się muzyki według Edwina E. Gordona*, E. Zwolińska (red.), Wydawnictwo Uczelniane WSP, Bydgoszcz 2000, s. 23.

Duże znaczenie ma cisza, która sprzyja audiacji. Rytmiczniki i śpiewanki należy wykonywać będąc w płynnym ruchu odzwierciedlającym makrobity. Należy pamiętać o sposobie śpiewu, ma on być pozbawiony vibrata.

W *Podręczniku do kierowania edukacją muzyczną małego dziecka według teorii uczenia się muzyki Edwina E. Gordona*, autorka proponuje, żeby podczas zajęć rytmiczniki i śpiewanki były prezentowane

naprzemiennie, różniły się charakterem, metrum i tonalnością. Podkreśla, że „początek zajęć jest najlepszy pod względem możliwości realizacji przez dzieci naszych oczekiwań edukacyjnych, dlatego wybieramy rytmiczanki i śpiewanki trudniejsze”³².

Sekwencyjny charakter rozwoju zdolności muzycznych, rozumiany zgodnie z teorią E.E. Gordona, pozwala świadomym rodzicom na dobór działań wspierających dla dzieci będących na każdym z etapów. Mogą one przybierać charakter terapeutyczny – w zakresie usprawniania aparatu mowy czy koordynacji. Ponadto zajęcia gordonowskie są okazją do spotykania się rodziców, dla których rozwój muzyczny dziecka nie pozostaje bez znaczenia.

Bibliografia

Bonna B., *Sekwencje w procesie uczenia się muzyki*. [W:] *Nowe koncepcje w edukacji muzycznej* A. Michalski (red.), Bydgoszcz 2002.

Gawryłkiewicz J., *Przykładowe zajęcia umuzykalniające*. [W:] *Podręcznik do kierowania edukacją muzyczną małego dziecka według teorii uczenia się muzyki E. E. Gordona*, J. Gawryłkiewicz, M. Gawryłkiewicz (red.), Kraków 2010.

Gordon E. E., *Sekwencje uczenia się w muzyce. Umiejętności, zawartości i motywy*, Bydgoszcz 1999.

Gordon E. E., *Teoria uczenia się muzyki. Niemowlęta i małe dzieci*, Gdańsk 2016.

Gordon E. E., *Umuzykalnianie niemowląt i małych dzieci*, Kraków 1997.

Kataryńczuk-Mania L., *Możliwości wykorzystania muzykoterapii w edukacji muzycznej*. [W:] *Wybrane elementy terapii w procesie edukacji artystycznej*, L. Kataryńczuk-Mania (red.), Zielona Góra 2002.

Kataryńczuk-Mania L., *Audiacja i teoria uczenia dziecka w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym jako przygotowanie do percepcji muzyki współczesnej: na podstawie założeń Edwina Eliasa Gordona*. [W:] *Problemy wykonawcze muzyki współczesnej*, I. Marciniak (red.), Zielona Góra 1998.

Kołodziejski M., *Koncepcja Edwina E. Gordona w powszechnej edukacji muzycznej*, Płock 2008.

Kubik E., *Dowodem życia człowieka jest ruch*. [W:] *Podręcznik do kierowania edukacją muzyczną małego dziecka według teorii uczenia się muzyki Edwina*

³² J. Gawryłkiewicz, *Przykładowe zajęcia umuzykalniające* [w:] *Podręcznik do kierowania edukacją muzyczną małego dziecka według teorii uczenia się muzyki E. E. Gordona*, J. Gawryłkiewicz, M. Gawryłkiewicz (red.), Kraków 2010, s. 33.

E. Gordona, J. Garytkiewicz, M. Gawrytkiewicz (red.), Kraków 2010.

Lecanuet J. P., *Prenatal Auditory Experience*. [W:] *Musical Beginnings*, I. De-
liege, J. Sloboda (red.), Oxford 1996.

Pazur B., *Nauka improwizacji muzycznej wg teorii uczenia się muzyki E. E. Gordona na materiale polskich piosenek dziecięcych, ludowych i popularnych*, Lublin 2012.

Podręcznik do kierowania edukacją muzyczną małego dziecka według teorii uczenia się muzyki Edwina E. Gordona, Garytkiewicz J., Gawrytkiewicz M., (red.), Kraków 2010

Szulc W., *Muzykoterapia jako przedmiot badań i edukacji*, Lublin 2005.

Szulc W., *Sztuka w służbie medycynie*, Poznań 2001.

Zwolińska E., Gawrytkiewicz M., *Podstawa programowa nauczania muzyki według Teorii uczenia się muzyki Edwina E. Gordona*, Bydgoszcz 2007.

Zwolińska E. A., *Znaczenie ruchu w teorii i koncepcji E. E. Gordona* (z wykładów prof. E. E. Gordona w Polsce), „Wychowanie Muzyczne w Szkole”, 2004, nr 3.

Streszczenie

W artykule przedstawiono sposoby pracy z najmłodszymi dziećmi, które zgodnie z teorią uczenia się muzyki, znajdują się na etapie audiacji wstępnej. Wyjaśniono znaczenie ruchu w teorii Edwina E. Gordona. Szczegółowo omówiono sposób prowadzenia zajęć dla dzieci w wieku do 18 miesiąca życia. Artykuł zawiera przykładowe śpiewanki i rytmiczanki oraz opis ich realizacji. Przedstawiono podstawę programową dla przedmiotu muzyka, odpowiadającą polskim realiom, opartą na gordonowskiej teorii. Autorka ukazała terapeutyczny wymiar zajęć prowadzonych zgodnie z teorią Gordona.

Słowa kluczowe: teoria uczenia się muzyki, audiacja wstępna, zajęcia umuzykalniające, muzykoterapia, podstawa programowa

Abstract

The article presents methods of working with the youngest children who, according to the music learning theory, are at the stage of initial audiation. It explains the importance of movement in Edwin E. Gordon's theory. Method of conducting classes for children aged up to 18 months is discussed in details. The article contains examples of simple songs and rhythm chants and describes how to perform them. It presents core curriculum for music corresponding to Polish realities based on Gordon's theory.

The author showed therapeutic dimension of classes carried out in accordance with the aforementioned theory.

Keywords: music learning theory, initial audiation, musical skills development classes, music therapy, core curriculum